

**Військовий інститут
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

Кафедра військової політології

**ОРГАНІЗАЦІЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІДРОЗДІЛУ**

Тема 1. Теоретичні засади морально-психологічного забезпечення у
Збройних Силах України.

Заняття 5. Становлення та розвиток структур морально-
психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

Навчальна та виховна мета

Розглянути етапи розвитку системи морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

Розглянути етапи розвитку структур морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

Розглянути основні напрямки діяльності структур морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

Розглянути завдання структур морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

Сприяти вихованню у курсантів почуття особистої відповідальності за організацію МПЗ в ході подальшої практичної діяльності у військах.

Навчальні питання

1

- Етапи розвитку системи морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

2

- Етапи розвитку структур морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

3

- Основні напрямки діяльності структур морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

4

- Завдання структур морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. - К., 1996. – 80 с.
2. Статути Збройних Сил України. – К.: 2018.
3. Воєнна доктрина України. / Затверджена Указом Президента України від 24 вересня 2015 року №555/2015.
4. Стратегічний оборонний бюлетень України. / Затверджений Указом Президента України № 240/2016 від 6 червня 2016 року.
5. Стратегія національної безпеки України. / Затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № [287/2015](#).
6. Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України. / Затверджена Указом Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016.
7. Положення про структури морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України. Затверджене наказом ГШ ЗС України від 22 травня 2017 року №183.
8. Наказ Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 27 квітня 2018 року № 173 ДСК.
9. Організаційно-методичні вказівки щодо організації морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування військ (сил) у Збройних Силах України на 2019 рік.
0. Коупленд Н. Психология и солдат / Пер.с англ. – М.,1958.
1. Формалізовані документи з морально-психологічного забезпечення тактичної ланки : навч. посіб. / [В. Г. Безбах, С.Д. Коваленко,]– К. : ВІКНУ 2019. – 73 с.

Початок сучасного військового будівництва

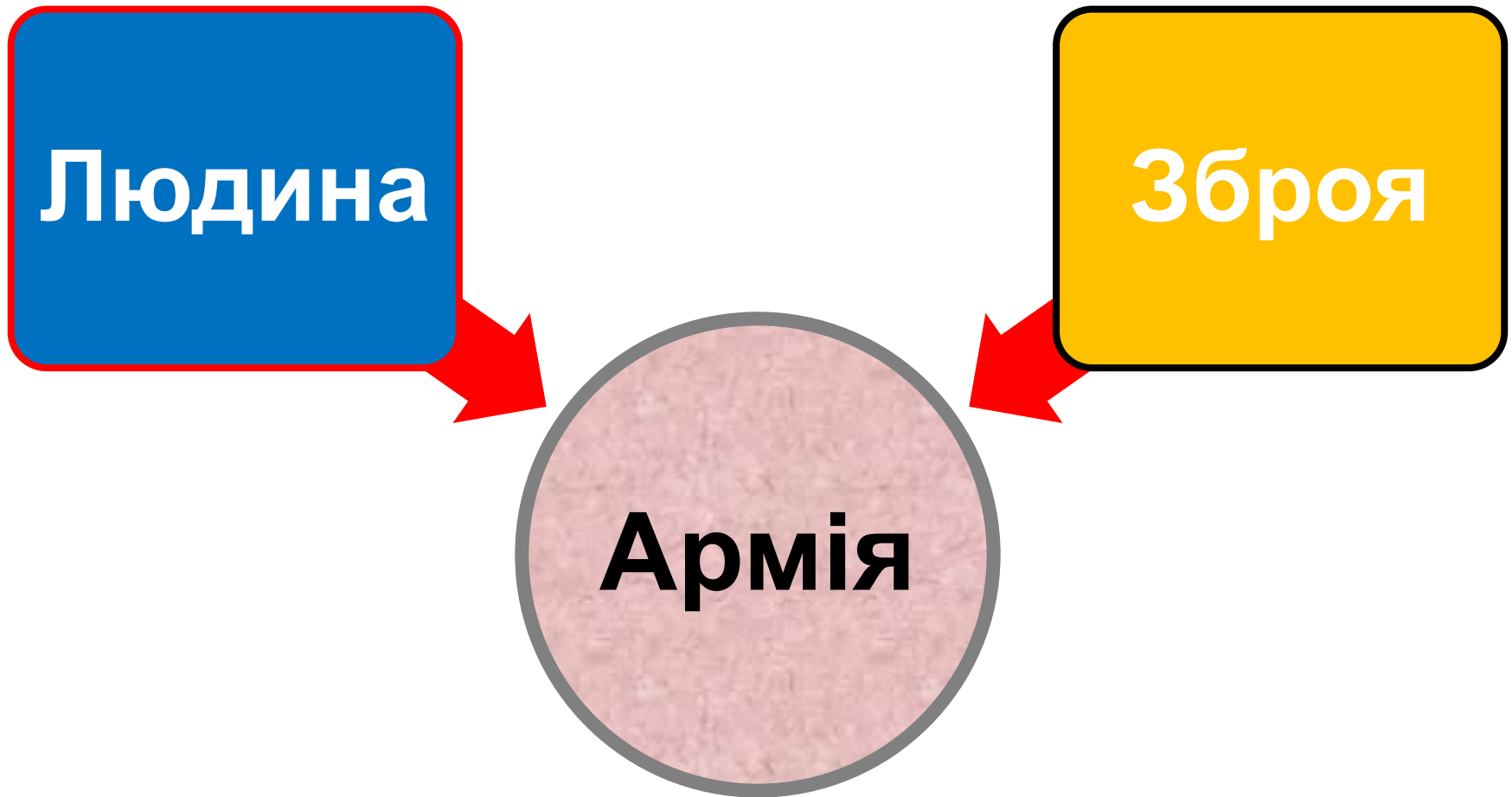
24 серпня 1991 року Верховна Рада України разом із Актом проголошення незалежності України прийняла Постанову “Про військові формування в Україні”

Визначила

- 1.** Підпорядкувати всі військові формування, дислоковані на території України, Верховній Раді України.
- 2.** Утворити Міністерство оборони України.
- 3.** Урядові України приступити до створення Збройних Сил України.

Фактично цією Постановою було покладено початок будівництва Збройних Сил, як важливого інституту держави і невід’ємного елемента її воєнної організації

Збройні сили – атрибут політичної системи суспільства

Перше навчальне питання

**Етапи розвитку системи морально-психологічного забезпечення у
Збройних Силах України**

З 24 серпня 1991 р. під юрисдикцію України перейшли

- 14 мотострілецьких, 4 танкові, 3 артилерійські дивізії.**
- 8 артилерійських бригад, бригада спецназу, 9 бригад ППО.**
- 7 полків бойових вертольотів.**
- 3 повітряні армії (близько 1100 бойових літаків) і окрема армія ППО.**

**Стратегічні ядерні сили, дислоковані на території
України, мали:**

**176 міжконтинентальних балістичних ракет, а також
близько 2600 одиниць тактичної ядерної зброї.**

**Чисельність військ в Україні нараховувала близько
700 тисяч людей**

Основні етапи історії будівництва Збройних Сил України

Перший етап

- 1991–1996 рр.
- Формування основ ЗС України

Другий етап

- 1997–2000 рр.
- Подальше будівництво ЗС України

Третій етап

- 2001–2005 рр.
- Реформування ЗС України

Четвертий етап

- 2006-2011 рр.
- Розвиток ЗС України

Основні етапи історії будівництва Збройних Сил України

- **З 2012 по 2017 роки** планувалося здійснити новий етап військової реформи — **реформування і розвиток Збройних Сил України**

Однак у зв'язку з агресією Російської Федерації виконання заходів даного етапу було зупинено

Друге навчальне питання

Етапи розвитку структур морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

Етапи розвитку структур МПЗ у ЗС України

Перехідний
(організаційно–
технічний)
період

- **24.09. 1991–22.04 1992 рр.**
- від проголошення незалежності України до офіційного створення в МО України структур СПС

Перший етап

- **1992–1996 рр.**
- Становлення структур виховної роботи

Другий етап

- **1997–2000 рр.**
- Подальше будівництво системи виховної роботи

Третій етап

- **2000-2005 рр.**
- Реформування ВР

Етапи розвитку структур МПЗ у ЗС України

Четвертий етап

- **2006-2011 рр.**
- Розвиток системи виховної роботи

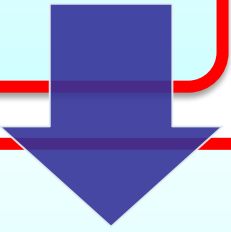
П'ятий етап

- **2012р. – до т.ч.**
- Реформування та розвиток структур морально-психологічного забезпечення

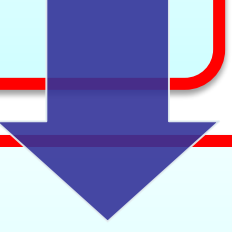
Перехідний (організаційно–технічний) період (24.08.1991 р. – 22.04. 1992 р.).

Тривав від
проголошення
незалежності
України до
офіційного
створення в МО
України структур
СПС, як складової
системи військового
управління

Перший – з
24 серпня до
1 грудня
1991 р.

Другий – з 1
грудня 1991
р. до 3
січня 1992 р.

Третій – з 3
січня до 22
квітня 1992 р.

I. Становлення структур виховної роботи (1992 – 1996 рр.)

**Соціально-
психологічна
служба ЗС
України
(22.04.92-13.05.9
4 рр.)**

**Органи
виховної
роботи ЗС
України**

**У ході формування
основ ЗС України
одночасно
формувалась
правова основа
виховних органів,
реорганізовувалася
їх структура**

Соціально-психологічна служба ЗС України (22.04.92-13.05.94)

**СПУ
Міністерства
оборони
України**

**У всіх військових
організмах були введені
посади заступників
командуючих (командирів,
начальників) з СПС**

**СПС видів ЗС
України, військових
округів (ОК),
об'єднань,
з'єднань, групи СПС
частин і підрозділів**

**Принциповою особливістю
організації побудови нової
структури стало те, що в
роті (батареї) працював
методист – організатор,
який виділявся із складу
групи СПС батальйону і
командиру роти не був
підпорядкований**

**Відділи СПС в
управлінні військової
освіти та військово-
навчальних закладах,
СПС військових
комісаріатів**

Органи виховної роботи (з 13.05. 94)

Постановою КМ України СПУ МО України 5 лютого 1994 р. було реорганізоване в Головне управління виховної та соціально–психологічної роботи (ГУ ВСПР)

25.02.94 р. було затверджено Тимчасове положення про органи виховної і соціально–психологічної роботи (органи ВСПР) у ЗС України

Розпорядженням КМ України 29.04.94 р. ГУ ВСПР було перейменоване у Головне управління виховної роботи (ГУВР)

Структури СПС рішенням Міністра оборони з 13 травня 1994 р. перейменовувалися в органи виховної роботи

Особливості органів виховної роботи

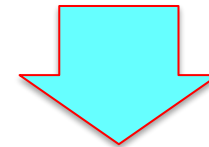
**Від роти і до виду
ЗС України
визначалась
посада заступника
командира
(командуючого) з
виховної роботи з
відповідною
зміною
функціональних
обов'язків**

1. Впровадження в дію у 1995 р. Основ підготовки та ведення операцій ЗС України ознаменувало появу у ЗС України нового виду в системі оперативного (бойового) забезпечення
2. **МПЗ** вперше набуло офіційного статусу виду оперативного забезпечення

II. Подальше будівництво системи виховної роботи (1997– 2000 рр.)

**Розвиток
нормативно-
правової бази
діяльності
органів
виховної
роботи,
вдосконалення
їх структури**

**Від прийняття Державної
програми будівництва та
розвитку ЗС України на
період до 2005 року
(1997 р.)**

**До прийняття Державної
програми реформування
та розвитку ЗС України
на період до 2005 року
(2000 р.)**

II. Подальше будівництво системи виховної роботи (1997– 2000 рр.)

21 липня 1997 р.

За період 1991–1998 рр. розроблялось і публікувалось декілька варіантів концепцій щодо організації виховання військовослужбовців і виховної служби взагалі, але офіційно на державному рівні вони не були прийняті

В газеті **«Народна армія»** був опублікований і перший проект Концепції МПЗ діяльності військ. Саме тут уперше пролунала пропозиція про необхідність перейменування органів виховної роботи в органи МПЗ

Особливості другого етапу

**Прийняття 4.09.98 р.
Президентом України
Указу «Про Концепцію
виховної роботи у ЗС та
інших військових
формуваннях України»
стало важливою віхою в
розвитку організації ВР**

**Концепція ВР найпершою
своєю метою чітко
визначила забезпечення
єдності навчання і
виховання особового
складу ЗС України**

**Одночасно було
визначено, що
результативність виховної
роботи досягається
поєднанням зусиль
командирів (начальників),
штабів, органів виховної
роботи**

Особливості другого етапу

**Наказ Міністра оборони
України від 5.05.99 року
№ 142 “Про
затвердження Концепції
морально-
психологічного
забезпечення
підготовки та ведення
операцій (бойових дій)
Збройних Сил України”**

**МПЗ набуло статусу виду
всебічного забезпечення
підготовки та ведення
операцій(бойових дій)
Збройних сил України**

**Положення Концепції
стали обов'язковими під
час розробки
оперативних і бойових
документів, статутів,
настанов, програм й
інших керівних
документів**

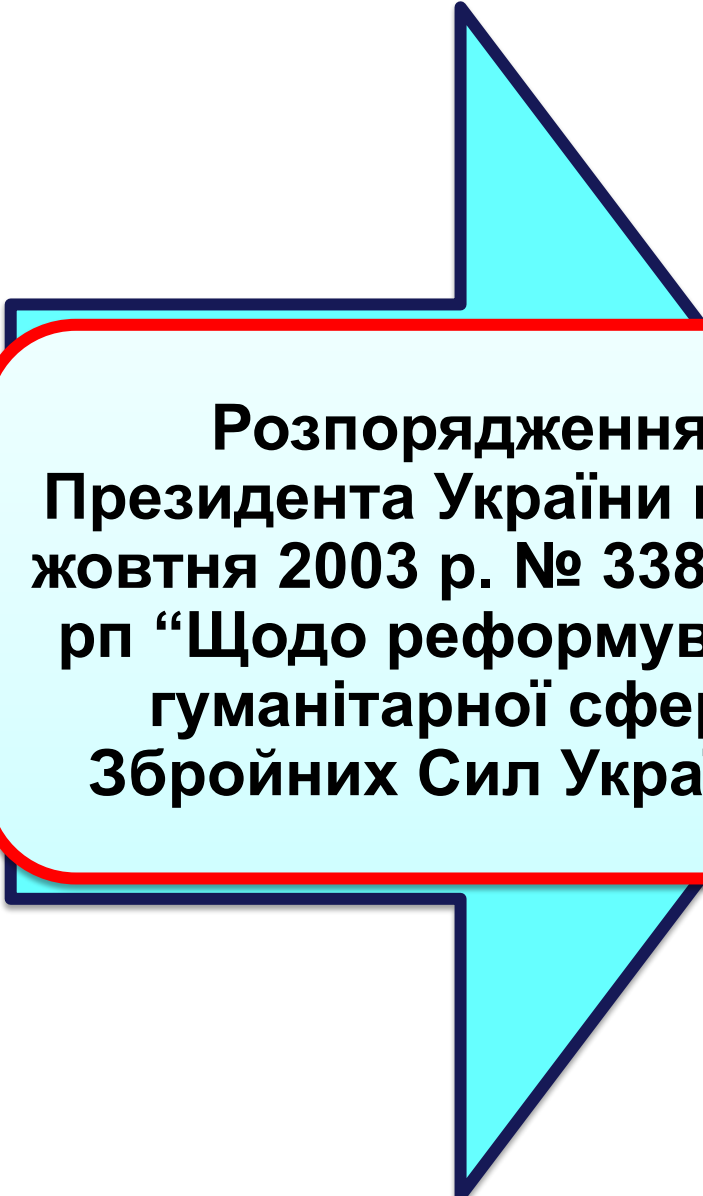
III. Реформування виховної роботи (2000 – 2005 рр.)

В ході виконання
Державної програми
реформування та
розвитку ЗС України
на період до 2005 року
(2000 р.)

В ході виконання
Програми
реформування та
розвитку морально-
психологічного
забезпечення на
період до 2005 р.

Передбачалось
створення єдиної
системи МПЗ
діяльності військ
та реформування
органів виховної
роботи у органи
морально-
психологічного
забезпечення

Особливості третього етапу

**Розпорядження
Президента України від 25
жовтня 2003 р. № 338/2003-
рп “Щодо реформування
гуманітарної сфери
Збройних Сил України”**

**Наказом МО України від
13.12.03р. органи
виховної роботи
переформовані в органи з
гуманітарних питань**

**Наказом МО України від
05. 07. 2005 року № 377
“Про затвердження
Положення про органи з
гуманітарних питань у
Збройних Силах України”
визначено обов'язки
психолога та політолога**

Особливості третього етапу

Указом Президента
України від 12 січня 2004
р. була схвалена
“Концепція гуманітарного
і соціального розвитку у
Збройних Силах України”

У 2004 р. на базі
Головного управління
виховної роботи МО
України були створені
**Департамент
гуманітарної політики
МО України**
та

**Головне управління з
гуманітарних питань та
соціального захисту
Генерального штабу**

IV. Розвиток системи виховної роботи (2006– 2011 рр.)

**В ході
реалізації
Державної
програми
розвитку
Збройних
Сил України
на 2006 –
2011 роки.**

- **Передбачалось визначення нових цілей застосування та основних завдань ЗС України з врахуванням нових викликів і загроз у сфері безпеки**
- **Планувався перехід управлінських структур на стандарти НАТО**

Особливості четвертого етапу

**Указ Президента України
від 4 березня 2008 року
№ 196/2008 “Про
невідкладні заходи щодо
забезпечення розвитку
Збройних Сил України”**

У 2006 р. Головне управління з гуманітарних питань та соціального захисту Генерального штабу переформовано в Соціально-психологічне управління Головного управління особового складу ГШ

Згідно наказу МО України №244 від 06.06.08 р. розпочався процес створення органів виховної та соціально-психологічної роботи, що прийшли на зміну соціально-психологічним структурам управлінь (відділів) особового складу

V. Реформування та розвиток структур МПЗ (2012- до т.ч.)

Концепція реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року (Затверджена Указом Президента України від 29 грудня 2012 року № 772/2012)

Наказ Міністерства оборони України від 07.08.2013 № 542 введено посади та структурні підрозділи по роботі з особовим складом у Збройних Силах України.

Особливості п'ятого етапу

У зв'язку з агресією Російської Федерації виконання заходів даного етапу було зупинено

Хід і особливості антитерористичної операції враховано в практиці організації МПЗ

Наказом Генерального штабу Збройних Сил України №183 від 22.05 2017 р. замість структур по роботі з особовим складом створено структури морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України

ВИСНОВКИ ПО ПЕРШОМУ ТА ДРУГОМУ ПИТАННЮ

1. Аналіз заходів органів державної влади, зусиль воєнно-політичного керівництва України підтверджує, що в умовах створення ЗС України необхідність впровадження якісно нової системи формування особистості сучасного військовослужбовця, стала очевидною.

2. Процес трансформації структур морально-психологічного забезпечення триває і нині.

Третє навчальне питання

**Основні напрямки діяльності
структур морально-
психологічного забезпечення у
Збройних Силах України**

Структури морально-психологічного забезпечення

Положення про
структури морально-
психологічного
забезпечення у
Збройних Силах України
затверджене наказом
Генерального штабу
Збройних Сил України
№183 від 22.05 2017 р.

В
и
з
н
а
ч
а
є

Склад

Призначення

Функції

Основні
завдання

Генеральний штаб ЗС України

- Головне управління МПЗ ЗС України
- Центр МПЗ ЗС України

Органи військового управління, структурні підрозділи та заклади ЗС України

- Відділи (відділення, групи) та посадові особи на яких, відповідно до функціональних обов'язків покладається організація МПЗ

Командування видів ЗС України, Десантно-штурмових військ та Сил спеціальних операцій ЗС України (оперативних, повітряних командувань)

- Управління (відділи) та посадові особи, на яких відповідно до посадових обов'язків покладається організація МПЗ

Обласні та Київський міський військові комісаріати

- Посадові особи на яких відповідно до посадових обов'язків покладається організація МПЗ

З'єднання, військові частини

- Відділи (відділення, групи) та посадові особи, на яких відповідно до посадових обов'язків покладається організація МПЗ

Підрозділи, кораблі, національний контингент у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки

- Посадові особи, на яких відповідно до посадових обов'язків покладається організація МПЗ

Військові частини, заклади, установи та організації

- Інші підрозділи та посадові особи, передбачені штатами, на яких покладається виконання функцій і завдань,

Структури МПЗ призначені для здійснення:

Загальні функції МПЗ

Морально-психологічний
вплив

Формування

Навчання

Мобілізування

Інформування

Захист

Відновлення

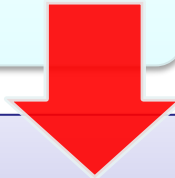
Морально-психологічний вплив

Цілеспрямований та організований вплив командувачів, командирів (начальників), штабів, органів МПЗ на свідомість і поведінку особового складу ЗС України з метою формування любові до Батьківщини, патріотизму, відданості Українському народові, військової честі, військового товариства, бойового братерства, взаємодопомоги

Головним результатом реалізації цієї функції повинна стати тверда переконаність особового складу в необхідності якісного виконання свого громадянського обов'язку щодо захисту територіальної цілісності та недоторканності України у будь-яких умовах обстановки

Морально-психологічний вплив

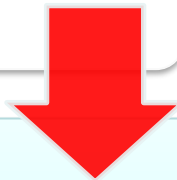
Система узгоджених організаційних, виховних та спеціальних заходів

Політичного, ідеологічного, інформаційного, психологічного, соціально-правового, культурно-просвітницького та іншого характеру,

Які здійснюються за єдиним задумом органами державної влади, військового управління і посадовими особами військових формувань

З метою досягнення високої моральної та психологічної стійкості як окремого військовослужбовця, так і підрозділу, частини, збройних сил в цілому

Формування

Полягає

У набутті військовослужбовцями необхідних морально-бойових якостей, які визначають рівень сформованості МПС особового складу військ (сил)

Навчання (підготовка)

Засвоєння військовослужбовцями знань, умінь та навичок, необхідних для виконання завдань

Підготовка командирів (начальників), офіцерів органів МПЗ прийомам, методам і технологіям ефективного морально-психологічного впливу на особовий склад військ (сил)

Надання психологічної самодопомоги та взаємодопомоги

Мобілізування

Спрямоване на

1

- Мотивацію особового складу ЗС України до виконання конкретних завдань (навчальних, бойових, спеціальних, службових тощо)

2

- Формування особистої відповідальності за якість їх виконання

3

- Збереження стійкості і керованості МПС особового складу

4

- Досягнення високого рівня організованості та бойової активності, спроможності витримувати нервово-психологічні навантаження, зберігати боєздатність під час виконання завдань

Інформування

Доведення чинників суспільно-політичної обстановки, покладених на війська (сили) завдань та умов їх виконання

Доведення наказів командирів (начальників)

Роз'яснення військовослужбовцям правових актів і норм, форм і методів інформаційно-психологічного впливу противника, основних каналів поширення інформації

Розповсюдження бойового досвіду, поширення інформації про подвиги та героїчні вчинки

Захист

Полягає у
забезпеченні
духовної та
психологічної
безпеки,
соціально-
правових
гарантій
в/службовців

ШЛЯХОМ

Соціально-
психологічного
супроводу

Прогнозування,
запобігання, зриву та
нейтралізації
негативних явищ у
поведінці
військовослужбовців

Підтримання їх
морально-
психологічного стану

Відновлення

Це

**Приведення наявними силами
і засобами МПЗ МПС особового складу військ (сил) до
рівня необхідного для успішного виконання завдань**

Спеціальні функції МПЗ

Аналіз та прогнозування

Планування

Організація

Управління

Контроль

**Коригування діяльності військ
(сил) ЗС України**

Виявлення

Усієї сукупності умов, факторів і чинників, які визначають установки, мотиви, психічні стани, активність особового складу під час виконання завдань, що сприятиме якісному плануванню МПЗ

Планування

- **Визначення мети МПЗ**
- **Визначення основних завдань МПЗ**
- **Визначення послідовності організації МПЗ**
- **Визначення термінів та заходів, сил і засобів МПЗ**
- **Визначення порядку планування, управління та розроблення бойових документів**

Організація

**Координування
діяльності сил і
засобів МПЗ,
впорядкування та
об'єднання їх зусиль
з метою виконання
запланованих
заходів, досягнення
поставленої мети**

Управління

**Забезпечує
оперативність та
ефективність
функціонування
органів МПЗ у будь-
яких умовах
обстановки**

Контроль та Коригування

- Полягає у визначенні рівня досягнення мети МПЗ
- Полягає в наданні рекомендацій щодо способів виправлення помилок та визначення шляхів досягнення ефективності і результативності МПЗ

Четверте навчальне питання

**Завдання структур морально-
психологічного забезпечення у
Збройних Силах України**

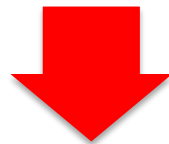
Основні завдання структур морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України

Положення про структури морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України затверджене наказом Генерального штабу Збройних Сил України №183 від 22.05 2017 р.

1. Удосконалення системи МПЗ ЗС України

2. Участь у плануванні та реалізації завдань будівництва, розвитку і реформування ЗС України

3. Формування в особового складу мотивів, установок, настроїв, високого рівня морально-психологічного стану, необхідного для якісного виконання завдань за призначенням

4. Забезпечення разом з іншими органами військового управління єдиного розуміння особовим складом ЗС України державної політики України у сфері оборони та безпеки, формування свідомого ставлення до виконання свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, високої громадянської значущості військової служби як вирішального чинника забезпечення територіальної цілісності і недоторканності кордонів держави

5.Планування та організація МПЗ підготовки та застосування ЗС України з урахуванням воєнно-політичної обстановки, визначених потенційних загроз

6. Безперервний збір, систематизація, аналіз та узагальнення інформації щодо суспільно-політичної обстановки в районах дислокації та виконання військами (силами) завдань за призначенням

7.Систематичне оцінювання та визначення рівня сформованості морально-психологічного стану особового складу військ (сил), прогнозування динаміки його можливих змін під час підготовки та застосування ЗС України

8. Аналіз психологічних умов виконання військами (силами) завдань за призначенням, прогнозування можливого їх впливу на МПС та поведінку особового складу, визначення його психічної стійкості та психологічної готовності до виконання отриманих завдань

9. Сприяння формуванню позитивного іміджу ЗС України у суспільстві та посилення їх авторитету

10. Участь у заходах щодо захисту особового складу військ (сил) від негативних інформаційно-психологічних впливів

11. Організація проведення заходів військово-патріотичної роботи, національно-патріотичної підготовки, командирського (цільового) та бойового інформування з особовим складом ЗС України

12. Вивчення культурних потреб, фізичного і духовного самопочуття особового складу, забезпечення умов для організації його дозвілля і повноцінного відпочинку з урахуванням завдань, що стоять перед військами (силами) та умов їх виконання

13. Аналіз та прогнозування динаміки соціальних процесів у ЗС України та їх впливу на морально-психологічний стан особового складу військ (сил)

14. Організація управління МПЗ під час підготовки та застосування військ (сил)

15. Організація та підтримання взаємодії в інтересах МПЗ з відповідними органами та структурними підрозділами інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, військово-цивільними адміністраціями, органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями та організаціями, ЗМІ

16. Визначення рівня МПЗ повсякденної життєдіяльності, підготовки та застосування військ (сил).

Головне управління МПЗ ЗС України

- Завдання Головного управління МПЗ ЗС України визначені наказом Генерального штабу Збройних Сил України від **08.02.2016 № 51**
“Про затвердження Положення про
Головне управління морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України”

Центр МПЗ ЗС України

Завдання Центру МПЗ ЗС України визначені наказом Генерального штабу Збройних Сил України від **29.06.2017 № 224** “Про затвердження Положення про Центр морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України”.

Управління (відділи, відділення, групи), посадові особи структур МПЗ ЗС України

Завдання управлінь (відділів, відділень, груп), посадових осіб структур МПЗ ЗС України визначаються з урахуванням передбачених законодавством особливостей, специфіки та функціонування з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій ЗС України і затверджуються відповідними наказами командувачів, командирів (начальників)

ВИСНОВКИ ПО ЧЕТВЕРТОМУ ПИТАННЮ

Існуючі загрози національній безпеці України з боку Російської Федерації, складна воєнна і суспільно-політична обстановка в зоні проведення ООС в окремих районах Донецької і Луганської областей, тимчасово окупованій Автономній Республіці Крим вимагають подальшого вдосконалення змісту, характеру та порядку проведення заходів МПЗ підготовки та застосування військ (сил).

ВИСНОВКИ ПО ЗАНЯТТЮ

1. Виконання ЗС України покладених на них завдань у сучасних умовах може бути ефективним лише при наявності у військах єдиної системи МПЗ їх діяльності.
2. Необхідність стрункої системи органів і посадових осіб, що організують і проводять роботу з формування в особового складу високих морально-політичних і психологічних якостей, та несуть відповідальність за її стан не викликає сумніву

• ???

Хід і результати збройної боротьби безпосередньо залежать від ступеня моральної готовності та психологічної стійкості військовослужбовців

(Концепція морально-психологічного забезпечення підготовки та ведення операцій (бойових дій) Збройних Сил України.)

Затверджена наказом МОУ від 5.05.1999р. №142

Дякую за увагу!